

Concessió del doctorat *honoris causa* de la Universitat de Girona  
al professor Robert Brian Tate  
Aula Magna  
21 d'octubre de 2004

Excel·lentíssim i Magnífic Senyor Rector,  
Excel·lentíssimes autoritats,  
Professors i alumnes,  
Senyores i senyors,

La lliçó inaugural del curs 2003-2004, demà farà just un any, va ser dedicada a glossar la figura de l'historiador Pierre Vilar, traspasat l'any 2003. L'encarregada de pronunciar-la, Rosa Congost, catedràtica d'Història Econòmica i ara degana de la Facultat de Lletres de la nostra universitat, va titular la seva lliçó *Ensenyar a pensar històricament. El llegat de Pierre Vilar*. Rosa Congost va començar recordant que va ser a la nostra universitat on vam sentir per primera vegada l'any 1988 l'expressió de Vilar "pensar històricament", que tanta fortuna ha tingut posteriorment.

No és pas a l'atzar que vulgui ara recordar la lliçó inaugural del curs passat. M'és grat d'evocar-la perquè el professor Robert Brian Tate va ser qui va traduir a l'anglès la influent *Història d'Espanya* de Pierre Vilar, que va ser publicada a Oxford l'any ja llunyà de 1967. Esmentar aquest fet a l'inici d'aquesta meua intervenció em permet enllaçar diverses coses. La més important, però, és la vinculació del professor Robert Brian Tate amb el nostre país i amb una determinada visió del nostre país. Amb Girona i amb la Universitat de Girona. Em sento molt honorada de ser l'encarregada de glossar, avui i aquí, la lliçó d'història raonada i el llegat de Robert Brian Tate.

La primera edició de la *Histoire de l'Espagne* de Vilar es remuntava a l'any 1947. L'any següent, el 1948, Vilar va haver d'abandonar el nostre país. Aquest mateix any Robert Brian Tate es llicenciava en Filologia Romànica a la Universitat de Belfast, ciutat on havia nascut el 27 de desembre de 1921. El seu interès per la història de la Catalunya quatrecentista el va portar a Barcelona aquell mateix any a investigar sota la direcció de Jordi Rubió i Balaguer, qui tant va contribuir a canviar visions històriques esbiaixades de la nostra cultura. Era aquest mateix any que es publicava la primera edició de l'obra de Rubió *De l'edat mitjana al Renaixement*, amb un capítol, "El cardenal Margarit", fonamental per als estudis de Robert Brian Tate. El professor Tate també va entrar en contacte amb els historiadors del grup de Girona, que ell mateix anomena capdavanters "de la revisió de la historiografia de la Catalunya de la baixa edat mitjana". Jaume Vicens Vives i Santiago Sobrequés li van facilitar enormement l'acostament a la realitat catalana i gironina, i esdevindrien els seus amics.

Sota el mestratge de Rubió, Tate va elaborar el seu primer estudi sobre l'humanista Joan Margarit i Pau, cardenal i bisbe de Girona, *The Life, Works and Ideas of Cardinal Margarit*, que li va permetre obtenir el títol de *master* a la Universitat de Belfast, l'octubre de 1949. Aquest treball, reelaborat i escrit, segons les seves pròpies paraules, a Anglaterra entre 1952-1953, va ser publicat l'any 1955 a les premses de la Universitat de Manchester, primera universitat on el professor Tate va exercir la docència. Era la primera gran biografia del cardenal gironí. L'any 1954 el professor Tate va guanyar el premi Francesc Cambó de l'Institut d'Estudis Catalans pel seu treball sobre Margarit *El manuscrit i les fonts del Paralipomenon Hispaniae*, publicat a *Estudis Romànics*, al volum corresponent als anys 1953-1954. Després de

Manchester, el professor Tate exercí com a docent a Belfast, on l'any 1955 va obtenir el títol de doctor amb un estudi sobre l'impacte de l'humanisme en la historiografia hispànica del segle XV. El professor Tate va deixar la Universitat de Belfast l'any 1956, quan va iniciar la seva docència a la Universitat de Nottingham, on l'any 1958 va guanyar la Càtedra de Llengua i Literatura Hispàniques. Durant aquests anys i els següents, el professor Tate va dedicar-se a la docència i a continuar les seves recerques sobre historiografia humanística, però també sobre la vinculació amb Anglaterra de personalitats diverses de la història de la literatura catalana, com són ara els valencians Vicent Climent i Joanot Martorell, en sengles treballs publicats en revistes especialitzades. Els seus lligams amb Catalunya es fan més estrets quan l'any 1966 és elegit membre corresponent de l'Institut d'Estudis Catalans i més endavant de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona. L'any següent, com ja ha estat assenyalat abans, apareix la seva traducció a l'anglès de la *Spain: A Brief History*, de Pierre Vilar.

Fruit de les seves recerques durant els anys cinquanta i seixanta, publicades en forma d'articles i contribucions a congressos i homenatges, és una de les obres de més transcendència de la bibliografia del professor Tate. Em refereixo als seus *Ensayos sobre la historiografía peninsular del siglo XV*, editats a Madrid l'any 1970. La seva tasca d'hispanista, cada vegada més reconeguda, li va valer l'ingrés a la Real Academia de la Historia de Madrid, l'any 1974. Mentrestant Tate va ser membre fundador i president de l'Associació d'Hispanistes de Gran Bretanya i Irlanda, membre de la Societat Anglocatalana i de l'Associació de Professors d'Espanyol i Portuguès i membre de l'Associació Internacional d'Hispanistes. És també membre de l'Acadèmia Britànica des de 1980. Des de 1991 és professor emèrit de la Universitat de Nottingham.

La proposta de l'editorial Curial, rebuda l'any 1972, de traduir al català la seva biografia de Margarit li va suposar al professor Tate "l'estímul necessari" per revisar el seu estudi, especialment a la llum de la nova historiografia sorgida durant els darrers vint anys, com la de Jaume Vicens Vives, que no havia pogut utilitzar per a la primera versió. La revisió i la posada al dia de l'obra no eren una tasca lleugera. Amb tot, s'hi va posar, i va valer molt la pena. La publicació en català de *Joan Margarit i Pau, cardenal i bisbe de Girona* a Barcelona l'any 1976 va assenyalar una fita importantíssima en la represa dels estudis sobre historiografia humanística al nostre país. El professor Tate va acomplir la primera gran monografia sobre un dels nostres humanistes: va fixar la biografia de Margarit, "el gironí més internacionalment influent de tots els temps, [...] humanista i diplomàtic, fidel servidor de la dinastia i eficaç ambaixador a terres d'Itàlia". Tate va realitzar l'inventari i la descripció de les obres del cardenal, a més d'un estudi del seu contingut per tal de calibrar la importància del cardenal gironí dins de la historiografia humanística del segle XV. Com explica el professor Tate a la introducció d'aquesta obra, va partir, entre d'altres, dels estudis de gironins vuitcentistes com Fidel Fita o Emili Grahit. L'interès de Tate per Margarit, iniciat a finals dels anys quaranta, es va desenvolupar paral·lelament a l'interès que va despertar també en el que esdevindria gran amic seu, el professor Santiago Sobrequés, gironí il·lustre i professor de la Universitat de Girona, en els seus inicis, mort prematurament. Sobrequés s'interessava sobretot pels aspectes històrics i polítics de la figura de Margarit, Tate pel Margarit "teòric de la política, l'humanista i l'historiador". Ambdues visions es complementaven. La de Tate va contribuir a enfortir la imatge de l'humanisme català a través d'un dels seus més insignes representants. I el seu llibre sobre Margarit esdevindria, ell mateix, insígnia i model a seguir en els estudis sobre humanisme i sobre historiografia.

Davant de la consolidació de la línia de recerca sobre humanisme català a la Facultat de Lletres de la Universitat de Girona, l'any 1994 Robert Brian Tate ja va cedir a la secció Francesc Eiximenis de l'Institut de Llengua i Cultura Catalanes d'aquesta universitat tots els documents i els materials que havia utilitzat per a les seves investigacions sobre el cardenal gironí Joan Margarit i Pau, fruit de les quals havien estat els treballs suara esmentats, la seva tesi de llicenciatura, part de la seva tesi doctoral i la posterior publicació en anglès i en català d'aquests estudis. El professor Tate va considerar que la Universitat de Girona, i concretament l'ILCC, eren el lloc idoni per conservar i rendibilitzar tot aquest fons, perquè ja s'hi estaven realitzant en aquells moments treballs de recerca i tesis doctorals sobre el cardenal Margarit que partien evidentment dels seus estudis. La consulta d'aquesta documentació ha ajudat a dilucidar aspectes d'aquests treballs, alguns dels quals ja estan finalitzats i estan a punt de ser publicats, i ha d'ajudar encara molt més i molts més estudiosos.

Però el professor Tate, en una altra mostra de la seva generositat, ens va fer també lliurament del fons historiogràfic de la seva biblioteca, el que li va servir de base per elaborar gran part dels treballs que acaben de ser mencionats i molts d'altres. Amb aquesta donació, la Universitat de Girona ha ampliat notabilíssimament el seu fons bibliogràfic especialitzat. El 10 de juliol de l'any 2002, a la sala de graus de la Facultat de Lletres de la Universitat de Girona, dins del marc del IV Col·loqui Internacional Problemes i Mètodes de Literatura Catalana Antiga, "Història i llegenda al Renaixement", organitzat per la Secció Francesc Eiximenis de l'Institut de Llengua i Cultura Catalanes de la nostra universitat, va tenir lloc l'acte de donació del fons historiogràfic de la biblioteca del professor Robert Brian Tate a la Universitat de Girona, novament amb la presència del professor Tate. A partir d'aquell moment, el Fons Tate va ser ordenat i catalogat i ja es troba a disposició dels investigadors i estudiosos a la secció de reserva de la Biblioteca de la Facultat de Lletres.

Dins del marc del 13è Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes es va celebrar la "Presentació del fons bibliogràfic i epistolar que el professor Robert Brian Tate va llegar a la Universitat de Girona", a la sala de graus de la Facultat de Lletres de la Universitat de Girona, el dia 8 de setembre de 2003, amb la presència del professor Tate, convidat al Col·loqui com a membre del seu comitè científic. En aquell acte la Universitat de Girona va voler fer palès el profund agraïment al professor Tate per la confiança mostrada en fer-nos dipositaris de tot aquell material que ha utilitzat en la seva recerca sobre hispanística i que tant ha servit per fer avançar en el coneixement de la historiografia al nostre país, i, a més, va voler presentar públicament el contingut del Fons, que es pot consultar també a través de la pàgina web de la Universitat de Girona. Fins ara el fons ha servit, com deia, per donar suport a treballs de recerca i tesis doctorals sobre la figura i l'obra del cardenal. Però el Fons, per ell mateix, haurà de ser algun dia objecte d'estudi i tema de treball.

Joaquim Nadal, en un article publicat en un diari de Girona amb motiu de la donació del Fons Tate a la nostra universitat l'any 2002, afirmava: "Tate és el prototip d'una generació d'hispanistes britànics que arriben al món de la recerca i la docència just després de la Segona Guerra Mundial. Tocats moralment i en la seva consciència democràtica per la Guerra Civil Espanyola i per la lluita contra el feixisme en la Segona Guerra Mundial, s'acosten a Espanya per refer ponts intel·lectuals i per desenvolupar la seva pròpia carrera". I afegia més endavant: "Des de la seva llarga trajectòria a la Universitat de Nottingham, Tate no ha deixat mai de refer una i altra vegada el seu viatge iniciàtic, un recorregut per la perifèria peninsular (Santiago, Lisboa i Sevilla...) i l'etern retorn a Girona, el racó del seu cor".

Fa poc més d'un any, el 8 de setembre de 2003, en la presentació del Fons Tate a la sala de graus de la Facultat de Lletres, dèiem al professor Tate que la Universitat de Girona, aquesta casa que és la seva, a través del Departament de Filologia i Filosofia, tenia la intenció de posar en marxa el procés per fer-lo doctor *honoris causa* i que esperàvem tornar a tenir-lo ben aviat aquí, per a l'acte d'investidura. Un any i poc després, en aquest seu "etern retorn a Girona", el professor Tate és entre nosaltres per concedir-li, des d'aquesta Girona "racó del seu cor", el doctorat *honoris causa*, que a tots ens il·lusiona i ens honora que hagi acceptat.

Per tot això, Excel·lentíssim i Magnífic Rector, sol·licito que s'atorgui i es confereixi el grau de doctor *honoris causa* al senyor Robert Brian Tate.

Mariàngela Vilallonga  
Catedràtica de Filologia Llatina  
Universitat de Girona